

CHARLES DICKENS

Opowieść wigilijna

Skąpy Scrooge w jedną noc spotyka trzy duchy i zmienia swoje życie.

KARTA LEKTURY		A CHRISTMAS CAROL	
AUTOR Charles Dickens		ROK WYDANIA 1843	
EPOKA pozytywizm (okres wiktoriański)		RODZAJ epika	
GATUNEK opowiadanie z elementami fantastyki i przypowieści			
CZAS AKCJI Wigilia i Boże Narodzenie, XIX w.		MIEJSCE AKCJI Londyn	
NAJWAŻNIEJSZE MOTYWY nawrócenie i odkupienie, bieda i niesprawiedliwość, rodzina, samotność			
ŹRÓDŁO TEKSTU I TŁUMACZENIE Charles Dickens, Opowieść wigilijna, tłum. nieznany, Wydawnictwo Feliksa Owczarka, Łódź 1947, za: Fundacja Nowoczesna Polska, Wolne Lektury. Cytaty w tym rozdziale pochodzą z tego przekładu.			

Kontekst

WIKTORIAŃSKI LONDYN

W Anglii XIX wieku panowały ogromne nierówności. W 1834 r. ustawa o ubogich zaostrzyła zasady pomocy: ubodzy dostawali ją prawie wyłącznie w domach pracy, w których warunki miały odstraszać. Powszechna była praca dzieci.

Dickens znał biedę z doświadczenia. Gdy jego ojciec trafił do więzienia dla dłużników, 12-letni Charles pracował w fabryce pasty do butów. Ten czas ukształtował jego wrażliwość na niesprawiedliwość.

Krótkie streszczenie

W KOLEJNOŚCI WYDARZEŃ

Wigilia w Londynie. Ebenezer Scrooge, stary i samotny skąpiec, nienawidzi Świąt i gardzi ludzką życzliwością. Wieczorem odwiedza go duch zmarłego wspólnika, Jakuba Marleya. Marley ostrzega, że Scrooge'a czeka ten sam los, jeśli się nie zmieni, i zapowiada wizytę trzech duchów.

1

Duch Wigilijnej Przeszłości PRZESZŁOŚĆ

Pokazuje Scrooge'owi samotnego chłopca w szkole, radosne święta u pana Fezziwiga i dzień, w którym narzeczona Belle zrywa zaręczyny, bo widzi, że Scrooge kocha pieniądze bardziej niż ją.

2

Duch Tegorocznego Bożego Narodzenia TERAŹNIEJSZOŚĆ

Prowadzi go do domu ubogiego pracownika Boba Cratchita, gdzie chory Mały Tim dziękuje za święta, i do siostrzeńca Freda, który mimo odrzucenia życzy mu dobrze. Pod szatą ducha kryją się dwoje dzieci: Ciemnota i Nędza.

3

Duch Przyszłych Wigilii PRZYSZŁOŚĆ

Milczący, w czarnej szacie. Pokazuje śmierć człowieka, po którym nikt nie płacze, i jego grób. Scrooge poznaje, że to on sam. Widzi też rodzinę Cratchitów optującą Małego Tima.

✓

Przemiana BOŻE NARODZENIE

Scrooge budzi się i wie, że ma jeszcze czas. Wysyła Cratchitom indyka, wspiera ubogich, spędza święta u Freda i podnosi pensję Bobowi. Staje się jak drugi ojciec dla Małego Tima.

Bohaterowie

KTO JEST KIM

GŁÓWNY BOHATER

**Ebenezer
Scrooge**

CECHY

skąpy, samotny, zgorzkniały, ale zdolny do przemiany

FUNKCJA W UTWORZE

przechodzi duchową przemianę. Symbolizuje chciwość i możliwość odkupienia.

DUCH

Jakub Marley

CECHY

skazany na wieczną wędrówkę w łańcuchach

FUNKCJA

ostrzega Scrooge'a. Pokazuje skutki życia bez miłosierdzia.

RODZINA CRATCHITÓW

Bob Cratchit

CECHY

ubogi, pracowity, dobry ojciec

FUNKCJA

ukazuje ubogich, którzy mimo biedy zachowują godność.

RODZINA CRATCHITÓW

Mały Tim

CECHY

chory, kulejący, pełen nadziei i wiary

FUNKCJA

symbol niewinności i ofiar zaniedbania. Jego możliwa śmierć skłania Scrooge'a do zmiany.

RODZINA

Fred

CECHY

wesoły, życzliwy, wytrwały w dobrej woli

FUNKCJA

przeciwieństwo Scrooge'a. Ucieleśnia ducha Świąt i miłość rodzinną.

PRZESZŁOŚĆ

Fezziwig

CECHY

radosny, hojny pracodawca

FUNKCJA

wzór dobrego szefa. Kontrast ze Scrooge'em.

PRZESZŁOŚĆ

Belle

CECHY

rozsądna, lojalna, uczciwa wobec siebie

FUNKCJA

porzuca Scrooge'a. Symbolizuje miłość poświęconą dla pieniędzy.

TERAŻNIEJSZOŚĆ

**Ciemnota i
Nędza**

CECHY

dwoje zaniedbanych, dzikich dzieci ukrytych pod szatą Ducha Tęgorocznego Bożego Narodzenia

FUNKCJA

alegoria skutków ubóstwa i braku wykształcenia. Ostrzeżenie dla całego społeczeństwa.

TRZY DUCHY

Trzy duchy

DUCH WIGILIJNEJ PRZESZŁOŚCI

Tajemniczy, zmienny. Prowadzi do refleksji i żalu.

DUCH TĘGOROCZNEGO B.
NARODZENIA

Wesoły, ogromny, roześmiany. Pokazuje radość Świąt i cierpienie biednych.

DUCH PRZYSZŁYCH WIGILII

Milczący, złowrogi, w czarnej szacie. Budzi strach przed samotną śmiercią.

SCROOGE

zimno, ciemność, samotność, pieniądze

CRATCHITOWIE I FRED

ciepło, światło, rodzina, hojność

Motywy

CO I DLACZEGO

MOTYW	ZNACZENIE	W UTWORZE
Nawrócenie i odkupienie	Każdy może się zmienić, bez względu na wiek i dawne grzechy.	Przemiana Scrooge'a w ciągu jednej nocy.
Bieda i niesprawiedliwość	Krytyka systemu, który karze biednych. Bieda nie wynika z lenistwa.	Ciemnota i Nędza; rozmowa Scrooge'a o więzieniach i domach pracy.
Rodzina i bliskość	Prawdziwe bogactwo to ludzie, nie pieniądze.	Fred zaprasza wuja; Cratchitowie są szczęśliwi mimo ubóstwa.
Śmierć i życie po śmierci	Strach przed samotną śmiercią zmusza do zmiany za życia.	Marley w łańcuchach; grób Scrooge'a; śmierć Małego Tima.
Samotność	Samotność czyni człowieka zgorzkniałym.	Chłopiec w szkole; stary Scrooge w pustym domu.

Pytania egzaminacyjne

Z PRZYKŁADOWĄ ODPOWIEDZIĄ

Jak Dickens pokazuje niesprawiedliwość społeczną?

ODPOWIEDŹ

Przez kontrast bogactwa Scrooge'a i ubóstwa Cratchitów, przez postaci Ciemnoty i Nędzy oraz przez krytykę domów pracy w słowach Scrooge'a o więzieniach.

Jakie wydarzenia są kluczowe dla przemiany Scrooge'a?

ODPOWIEDŹ

Wspomnienie Belle i straconej miłości, widok chorego Małego Tima oraz własny grób pokazany przez Ducha Przyszłych Wigilii.

Jaką funkcję pełnią duchy?

ODPOWIEDŹ

Są narzędziem odkupienia. Przeszłość prowadzi do refleksji, teraźniejszość pokazuje skutki obojętności, przyszłość budzi strach przed konsekwencjami.

Zapamiętaj przed egzaminem

KRÓTKO

WARTO WIEDZIEĆ

Tytuł oryginału, *A Christmas Carol*, znaczy „kolęda bożonarodzeniowa”. Dickens nazwał pięć części utworu zwrotkami kolędy (ang. *staves*).

Utwór ukazał się w grudniu 1843 r. Dickens znał biedę z własnego dzieciństwa, więc o niej pisze wprost.

PAMIĘTAJ

Duchy pojawiają się w ustalonej kolejności: przeszłość, teraźniejszość, przyszłość. Na egzaminie wskaż, co każdy z nich pokazuje Scrooge'owi.

Postaci kontrastują parami: Scrooge i Fred, Scrooge i Fezziwig. Zestawiaj je w odpowiedzi.

JĘZYK I STYL

Mówiące nazwiska. Imiona oddają charakter postaci. Znaczenia traktuj jak skojarzenia, nie fakty.

Kontrasty. Zimno i ciepło, ciemność i światło.

Narrator. Zwraca się wprost do czytelnika i komentuje.

Patos. Wzmacnia sceny wzruszające, jak śmierć Małego Tima.

CYTATY DO ZAPAMIĘTANIA

„Zaczął się od tego, że Marley umarł.”

część I, pierwsze zdanie

„— Alboż nie ma więzień?”

Scrooge, część I, o pomocy dla ubogich

„Niech Bóg błogosławi nas wszystkim i każdego z osobna!”

Mały Tim, część III

DO PRZEMYŚLENIA

- Które z trzech spotkań ma według ciebie największy wpływ na Scrooge'a i dlaczego?
- Czy człowiek może zmienić się w jedną noc? Podaj argument z lektury.
- Jak dziś rozumiesz słowa „prawdziwe bogactwo to ludzie”?